

ÜNİVERSİTE EĞİTİMİNİN GİRİŞİMCİLİK DÜŞÜNÇESİNİN DEĞİŞİMİNE ETKİSİ: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Prof. Dr. Hasan İBİCİOĞLU

Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü

Dr. Sebahattin TAŞ

Akdeniz Üniversitesi, İdari Mali İşler Daire Başkanlığı

Öğr. Gör. H. İbrahim ÖZMEN

Balıkesir Üniversitesi, Sındırgı MYO, İşletme Yönetimi Bölümü

ÖZET

Üniversite eğitimi, bireye genel anlamda bir hayat yolu çizme yeteneği kazandırmakla birlikte, farklı alanlardaki farklı eğitimlerin, onları biraz daha başarılı kılmaları muhtemeldir. Girişimcilik, insanın kişisel özelliklerinin verdiği avantajlı girilen bir yol olarak görülmekle birlikte, girişimcilikte eğitimin önemi gün geçtikçe daha iyi anlaşılmaktadır. Kişinin önceki eğitimlerinde altyapısının oluşturduğu düşüncesiyle birlikte, üniversitede girişimcilik eğitimi alan öğrencilerin, girişimcilik alanında daha başarılı olacakları düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı, girişimcilik eğitimi alan ve almayan öğrencilerin eğilimlerinin karşılaştırılarak, girişimcilik eğitiminin etkisini ölçmeye çalışmak olmaktadır.

Anahtar Kelimeler : *Girişimcilik , Üniversite Eğitimi*

EFFECT OF THE CONCEPT OF ENTREPRENEURSHIP ON UNIVERSITY EDUCATION ; A STUDY ON UNIVERSITY STUDENTS

ABSTRACT

University education, in the general meaning, makes it possible for individuals to be more successful than their peers who have had different training in different areas, as well as giving the student an ability to move his or her life in a particular direction. Although entrepreneurship seems to be a way for one to gain an advantage through personal skills, the importance of entrepreneurship training must be understood in the everyday situation. Assuming that the student can create his or her own background in the way hoped for as a result of the education, a student who benefits from entrepreneurship training becomes more successful in the entrepreneurial field. This study aims to compare those students who have received

entrepreneurship training, and the ones who did not, and to measure the effect of the entrepreneurship training.

Keywords: *Entrepreneurship, University Education*

1. GİRİŞ

Girişimcilik, ülkeler açısından işsizliği azalttığı ve ekonomik büyümeye önemli bir katkı sağladığı için önemli bir değerdir. Öncelikli amacı kâr olduğu için kaynakların verimli kullanılmasını da sağlar. Her yönüyle toplumsal fayda sağlamanın ötesinde yeni fikirlerin yol bularak yeni iş alanlarının oluşmasına neden olur.

Özellikle ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkelerde sağlam temeller üzerine oturtulamamış, gelir dağılımının düzenli olmadığı, istihdamın düşük olduğu ekonomilerin itici gücünü oluşturan, ekonomiye hareket ve dinamizm kazandıran, işsizliğin önlenmesinde büyük faydalar sağlayan küçük işletmelerin sayısının artması oldukça önemlidir. Girişimci zihniyetli insanların artması, bu işletmelerin sayısının artması demektir. Fakat sadece bu girişimlerin sayısının artması, olumsuz sonuçlara da neden olabilir. Başarıya ulaşamayan her girişim ekonomik düzende, her girişimci sosyal düzende negatif gelişimdir. Bu olumsuzlukların önüne geçebilmenin yolu, girişimde bulunacak bireyleri eğitmekten geçmektedir.

Bu çalışmanın amacı, eğitim faktörünün girişimciler üzerindeki olumlu etkisini ortaya koymaktır. Bireyler girişim sürecine başlamadan önce başladıktan sonra sürecin her aşamasında eğitim ihtiyacı hissederler. Çünkü bu süreçte atacakları her adım bir öncekinden farklı olacaktır. Zirvede kalabilmek, tırmanmaktan zordur misali, başarıyı sağladıktan sonra devam ettirebilmek, yeni bilgileri edinmeyi gerektirir. Aksi takdirde, başarıyı bir şekilde sağlayan ama hazmını sağlayamayan örneklerle çokça karşılaşmaya devam etmemiz mümkündür. Bu yüzden eğitim, hayatın her alanında insanlara başarıyı sağlayan en etkili argümanlardan birisi olarak, girişimcilik sürecinde girişimciye başarıyı getirecek ve devamını sağlayacaktır.

2. Kapsam ve Etki Olarak Üniversite

Yükseköğretim olarak kabul edilen eğitim şeklinin ilk örnekleri milattan önceki yüzyıllara dayanmaktadır. Bu alandaki ilk yapılanmanın M.Ö. 400 yılında Eflatun tarafından kurulan Academia ve M.Ö. 387 yılında Aristo'nun kurduğu Lyceum'a dayandırılması genel kabul görmüş bilgilerdir¹.

Yükseköğretim denilince akla gelen kavram üniversitedir. Üniversite kavramı Latince "Universitas" kavramından türetilmiştir. Ortaçağda kullanılmaya başlanan bu kelime o zamanki kullanımıyla "herhangi bir birlik"

---

¹ ERDEM, Ali Rıza, "Türkiye'de Yükseköğretim ve Değişimi", Üniversite ve Toplum Dergisi, C. 4, S. 2, Haziran, 2004, <http://universite-toplum.org>, (27.12.2008).

anlamındadır². Oxford sözlüğüne göre de üniversite sözünün kökeni Latince "universitas = lonca, birlik'tir. Yani üniversitenin kökeni, "bilgilerini paylaşmak ve aktarmak için bir araya gelen bilgiler topluluğudur³. Ortaöğretimden sonraki düzeyde, eğitimin başlıca işlevlerinden biri olan kültürün yenilenmesini ve kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlamak, öğrencilerini bazı mesleklere hazırlamak, bilimsel araştırmalarda bulunmak ve toplum sorunlarının çözülmesinde yardımcı olmak görevlerini üstlenen yükseköğretim kurumu olarak kabul edilmektedir.⁴

Küresel ekonomide yaşanan değişimler, üniversitelerin organizasyon yapıları, görevleri, ekonomik gelişmedeki rolleri gibi fonksiyonları üzerinde önemli değişiklikler meydana getirmektedir. Artık üniversiteler, basit yapıli öğretmen ve öğrenci toplulukları değil, bilgi ekonomisinin beyni niteliğinde bir bilgi fabrikası ve oldukça karmaşık yapıya sahip işletmelerdir⁵. Üniversitelerin geçirdiği bu evrelerin, toplumsal hedefler ve küresel değişimler ışığında değerlendirilmesi gerekmektedir.

2.1. Amaçları ve Yapısal Dönüşümleri

Yüksek öğretim kurumları, kuruldukları tarihten bu yana daima bilgiye ulaşmayı, gerçeği bulmayı ve bulduklarını toplum yararına kullanmayı ilke edinmiş yapılar olmuştur. Dünya üzerinde ortaya çıkan gelişmeler, değişimler ve yenilikler yüksek öğretim kurumlarının bilgi üretme görevinin dışında bazen hatta çoğu zaman farklı görevler üstlenmelerine neden olmuştur. Yüksek öğretim kurumları da bu gelişmelere paralel olarak bilgiyi arayıp bulmanın ötesine gitmiş ve kendilerini insanoğlunun rahatını ve mutluluğunu sağlayacak bilgileri de oluşturma zorunluluğu içinde bulmuşlardır. Bu nedenle yüksek öğretim kurumları özellikle yapacakları görevler ve işlere göre yeniden yapılandırılmışlardır⁶.

---

² Üniversitetas kavramı, Roma hukukunda tüzel kişilikler için kullanılmış bir kavramdır. Çeşitli biçimlerde ortaya çıkan her türlü insan ya da mal topluluklarını ifade eder. "Singuli"nin, yani tekilin karşısı olarak birden çok olanın bir araya gelerek oluşturduğu topluluğu, birliğı anlatmak için kullanılmıştır. Bu topluluklar kendilerini oluşturan kişilerden bağımsız bir kişilik ve malvarlığına sahiptir. Bunlardan en önemlisi "Res Publica"dır. Devlet topraklarını işletme ve vergi toplama haklarına da sahiptirler. KÜÇÜK, Eşref, "Roma Hukukunda Augustus Zamanına Kadar Derneklerin Hukuki Durumu", **Ankara Üniversitesi SBE Doktora Tezi**, Ankara, 2005, s. 35.

³ AKYÜZ, Ömür, "Yükseköğretim?", Üniversite ve Toplum Dergisi, Aralık 2003, Cilt 3, Sayı 4, <http://universite-toplum.org>, (07.02.2009).

⁴ ALEMDAĞ, H., Fonksiyonları Açısından Üniversiteler: K.T.Ü. Örnek Olay, **TODAİE Kamu Yönetimi Lisans Üstü Uzmanlık Programı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara, 1991, s. 99.

⁵ GÜRÜZ, K., **Dünyada ve Türkiye'de Yükseköğretim: Tarihçe ve Bugünkü Sevk ve İdare Sistemleri**, ÖSYM Ya., No: 2003-4, Ankara, 2003, s. 333.

⁶ GÜVEN, İ., "Yeni Gelişmeler Işığında Yüksek Öğretimde Yapısal Dönüşümler", **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Y. 2002, C. 35, S. 1-2, s. 94-99.

Üniversitelerin yapılanmaları toplum ihtiyaçlarının önceliklerine göre belirlenir. İngiliz üniversiteleri, öğrencilere genel ve mesleki bilgiler verirken bunun yanında, kendi öz kültürü ile kişilik biçimlendirme eğitimine öncelik vermektedir. Alman üniversiteleri ise öncelikle bilimsel araştırma yapan kurumlar olarak görev üstlenmişler, eğitim ve öğretimin bu etkinlik içerisinde yürütülmesi prensibini benimsemişlerdir. ABD’de üniversitelerin görev öncelikleri, yetiştirilecek insan gücünün niteliği ve yapılacak araştırmaların konusu; toplumun ihtiyaçlarını karşılayan iş dünyasının temsilcileri tarafından belirlenmektedir. Fransız üniversiteleri 1968 yılına kadar sadece toplumsal düzeni koruyacak, dolayısıyla devletin devamlılığını sağlayacak bireyler yetiştiren kurumlar olarak görev yapmışlardır. Eski doğu bloğunda yer alan ülkelerde ise üniversiteler genellikle mesleki ve ideolojik eğitim vermişlerdir.⁷ Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası üniversitelerin toplum sorunlarına dönük çalışmalar yapması gerektiği düşüncesi ağırlık kazanmıştır. Üniversiteler sadece bilimsel araştırmalarla bilgi üreten ve bilgi aktaran kurumlar değil, araştırma bulgularını toplumun sosyal, ekonomik ve siyasal geleceğinin oluşturulmasında başarıyla kullanacak toplum liderlerinin yetiştirilmesi gibi görevleri üstlenmiş kurumlar olarak kabul edilmişler ve kendilerinden bu yönde çalışmalar yapmaları beklenmiştir⁸. Eğitim ile bireyin erdem yükseltilerek bireye kişilik kazandırılması ve böylelikle toplumsal refahın artırılması hedeflenmiştir. Üniversitenin işlevlerinin sınırlı tutulması özellikle işsizlik gibi ekonomik problemlerin yaşanmasına neden olacağı için üniversitelere yüklenen görevlerde toplumun sağlığının olumlu yönde sağlanmasına yönelik görevler verilmiştir⁹.

2.2. Akademik Özerklik

Üniversitelerin bu anlamda en büyük fonksiyonlarından birinin özerklik olması gerektiği düşüncesi kabul görmüştür. Üniversitenin akademik özerkliği, araştırma-geliştirme alanı, eğitim-öğretim yaptığı programların müfredatı ve ders içerikleri ile öğretim elemanlarını kendisinin seçebilmesi, kısacası neyi öğreteceğine ve neyi araştıracağına ve kimin tarafından araştırılıp öğretilene kurumun kendisinin karar verebilmesi hakkıdır¹⁰.

Üniversitelerin, temel işlevlerinden olan öğretim ve araştırma hizmetini sunarken her türlü siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik kurum, çevre ve etkilerden bağımsız olmaları, Lima Bildirgesinde, akademik özgürlükle ilgili olarak belirtilen, ayrımsız olarak herkesin hiçbir engelleme ve sınırlama olmadan akademik dünyaya girme hakkına, akademisyenlerin özgürce ve hiçbir baskı ve yönlendirme olmadan bilgiyi araştırma, inceleme, tartışma,

⁷ MERAY, S. L., “Üniversite Kavramları ve Modelleri”, **Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Mart, 1971, s. 13.

⁸ KAYA, Y. K., **İnsan Yetiştirme Düzenimiz**, Ankara, 1981, s. 22.

⁹ KOÇANCI, M., “Türkiye’de İşsizlik ve Üniversite Sorunu”, **Üniversite ve Toplum Dergisi**, C. 2, S. 2, Haziran 2002, <http://universitetoplum.org>, (11.01.2009).

¹⁰ GÜNAY, D., Üniversitenin Neliği, Akademik Özgürlük ve Üniversite Özerkliği, **1. Uluslararası Yüksek Eğitim Kongresi: 21. Yüzyılda Üniversite Eğitime Bakış**, İstanbul, 27-29 Mayıs 2004, <http://www.durmusgunay.net>, (09.11.2008).

belgeleme, üretme, öğretme, iletme, geliştirme hakkına sahip olmaları ifadeleriyle kabul edilmiştir¹¹.

Özgürlük, akademik etkinliğin çıktılarının ne ölçüde dile getirileceğinin, düşüncelerin ve bunları ifade etmenin önünde bir engel olmamasıdır. Akademisyenin düşüncelerini, doğruluğu ve akademik endişe dışında başkaca bir endişe taşımaksızın dile getirebilmesidir¹². Bu doğrultuda özellikle devlet ideolojilerinin etkilerinden kurtulma çabası içine giren üniversitelerin son yıllardaki hedefleri, bilimsel özgürlüğün ve özerkliğin sağlanabilmesi yönünde olmuştur. Bu alandaki en büyük gelişme, "Magna Carta Universitatum"dur.

AB ülkeleri tarafından, 18 Eylül 1988'de Bologna'da bir "üniversiteler anayasası" niteliğinde "Magna Carta Universitatum" belgesi kabul edilmiştir. Bu belgede, geleceğin özerk, özgür, uyumlu ve insancıl yaklaşıma sahip üniversitelerinin temel hedefinin çevreye duyarlı kuşaklar yetiştirmek ve toplumsal değişime katkıda bulunmak olduğu vurgulanmıştır¹³. Magna Carta Universitatum'da alınan kararlar, çağdaş üniversite tanımına, özerkliğe ilk sırada yer veren dört temel prensip kazandırmıştır. Üniversitenin, siyasal otorite ve iktisadi güçlerden bağımsız olmasını öngören "üniversite özerkliği", öğretim ve araştırmanın birbirinden ayrılmazlığı, öğretim ve araştırmada özgürlük ve üniversite yaşamının; hoşgörü, diyalog ve bilgi paylaşımına açık olmasını ifade eden insancıl anlayıştır¹⁴.

3. Üniversiteler ve Girişimcilik

Üniversiteler; ileri teknoloji yenilikleri ve bilgi endüstrilerini besleyen bilim adamları, öğretim üyeleri, araştırmacılar, girişimciler ve diğer yetenekli bireylerin yetişmesi ve eğitiminde merkezi ve stratejik bir rol üstlenir. Günümüzde ileri teknoloji yenilikleri ve bilgi endüstrileri, başarılı bölgesel ekonomiler kadar küresel ekonominin de sürükleyici gücünü oluşturur¹⁵. Modern girişimcilik unsurlarının üniversite uygulamalarına girdiği bu dönemde, yüksek eğitim kurumlarının yeni rolleri, ulusal ve bölgesel refah artışını destekleyebilmek için girişimcilik üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu

¹¹ ÖZDEMİR, M.Ç., Türkiye Üniversiteleri Öğretim Elemanı Araştırması, **Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi**, Yükseköğretim Kurulu Ya., Ankara, 2007, s. 60.

¹² KARAOĞLU, B., "Bilimsel Özerkliğin Neresindeyiz?", **Cumhuriyet Bilim Teknik Dergisi**, Y. 16, S. 786, 13 Nisan 2002, s. 13.

¹³ NOHUTÇU, A., "Bilgi Toplumunda Yükseköğretim Kurumlarının Yeniden Yapılandırılması ve Yönetimi: Başlıca Eğilimler, Gelişmeler ve Bologna Süreci", **5. Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, Bildiriler**, Kocaeli Üniversitesi Ya., C. 1, Kocaeli, 2006, s. 356.

¹⁴ ATALAY, S., "Türkiye'nin Bologna Rehberi: Bologna Süreci'nin Türkiye'de Uygulanması Projesi 2005-2006", s. 6, http://www.mu.edu.tr/t/duyuru/2006/10/genel_bilgi.ppt, (17.03.2009).

¹⁵ ROSAN, R.M., "The Role of Universities Today: Critical Partners in Economic Development and Global Competitiveness", (07.11.2008), <http://www.icfconsulting.com/Markets/CommunityDevelopment/docfiles/role-universities.pdf>, s. 3.

nedenle, geleceğin modern üniversitelerinin bilim, öğretim ve girişimcilik olmak üzere üç temel üzerine oturması beklenmektedir¹⁶.

Üniversite ile çevrenin etkileşimi (üniversite ile bölge arasında oluşan ikili birlikteliği) girişimci yapılanmalar oluşturur¹⁷. Girişimci bir yapıya dönüşebilmek için, kültürel alt yapının değişmesi kadar, örgüt yapısının özellikle de yönetim yapısının ve unsurlarının da değişmesi şarttır.¹⁸ Bilginin hızla arttığı ve kısa sürede eskidiğini göz önüne alarak herkesin sürekli "yaşam boyu eğitim" görmesi ulusal çıkarlar açısından da kaçınılmazdır. 21. yüzyıl üniversitelerinde eskimişlik olgusuna yer yoktur. Öğretim üyeleri, idari sorumlular kendilerini geliştirmeli, fiziki koşullar sürekli güncellenecek bir bütçeyle yapılandırılmalı ve tüm yükseköğretim kurumları kalite, denetleme ve akreditasyon mekanizmalarını çalıştırmalıdır¹⁹.

Öğrenciler arasında girişimciliğin özendirilmesi için de; birimlerin ders programlarına girişimcilik ile ilgili derslerin konulmasının sağlanması, girişimcilik konusunda ulusal ve uluslar arası düzeyde yapılan etkinliklere öğrencilerin katılımının desteklenmesi, girişimcilik ile ilgili yarışmalar, staj programları ve iş fuarlarının düzenlenmesi, yarışmalarda dereceye giren girişimci öğrencilere burs ve proje desteğinin sağlanması, öğrencilerin ve mezunların teknokentte proje oluşturmalarının ve şirket kurmasının özendirilmesi ve öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarına aktif üyeliğinin ve sosyal sorumluluk projeleri gerçekleştirmelerinin özendirilmesi düşünülmektedir²⁰.

Bu üniversiteler, bölgelerinin tarımsal ve ekonomik yapısı, sosyal refahı ve sağlık gibi temel sorunlarını ele alarak çözümlenmişler; böylece yöre kalkınmasına, dolayısıyla ülke kalkınmasına önemli katkılarda bulunmuşlardır. Bölgenin geliştirilmesine yönelik araştırmalar yapan bu üniversiteler yetişkin araştırmacı grupları kurmuşlar, uzun dönemli planlamalar gerçekleştirmişler, yeterli maddi ve manevi desteği sağlamak için çevredeki ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmışlardır²¹. Tüm bu gelişmeler sonrasında üniversite öğrencilerinin bakış açısı ne derece değişmiştir?

Gelişmiş ülkelerde girişimcilik bilincinin daha çok yerleştiğini ve vizyon olarak bağımsız girişimci olmayı tercih ettiğini söyleyebiliriz. Gelişmekte olan ülkelerde gençlerin ilk hedefi, kamu sektöründe kendine yer bulmaktır. Üniversite öğrencilerinin girişimcilik algısı, girişimcilik için en büyük gerekliliğin sermaye olduğudur. Sermaye tabii ki çok önemlidir. Fakat çoğu

¹⁶ ÇETİN, M., "Bölgesel Kalkınma ve Girişimci Üniversiteler", **Ege Ekonomik Bakış Dergisi**, C. 7, 2007, s. 219.

¹⁷ SCHULTE, P., "The Entrepreneurial University: A Strategy for Institutional Development", **Higher Education in Europe**, Vol.29, No:2, 2004, s.188.

¹⁸ ODABAŞI, Yavuz, "Değişimin ve Dönüşümün Aracı Olarak Girişimci Üniversite", s. 88.

¹⁹ ODABAŞI Yavuz, Ferhan ODABAŞI, "Geleceğin Yolunu Arayan Üniversiteler", **Cumhuriyet Bilim Teknik Dergisi**, Y. 19, S. 972, Ekim, 2005, s. 34.

²⁰ Akdeniz Üniversitesi 2007-2012 Stratejik Planı, <http://www.akdeniz.edu.tr/strateji/strateji1.doc>, s.51.

²¹ ERDEM, A. Rıza, "Türkiye'de Yükseköğretim ve Değişimi", **Üniversite ve Toplum Dergisi**, Haziran 2004, Cilt 4, Sayı 2, <http://www.universite-toplum.org>, (12.03.2009).

zaman sermayeden daha önemli olan şey, fikri sermayeye sahip olmaktır. Öğrencilere bu bilincin yerleştirilmesi ve girişimcilik bilgisinin verilmesi, gerekli olan sermayeyi bulmalarına da sebep olacaktır. Bu noktada, üniversite öğrencilerinin gelecek fikirlerinin şekillenmesi için yaşan planlarının da dikkate alınması gerekmektedir.

Girişimcilik eğitimi bu yüzden çok önemlidir. Verilecek girişimcilik eğitimi, teorik bilgilerden ziyade, öğrencileri gerçek hayatta işbitirici insan konumuna getirecek bilgiler olmalıdır. Öğrencilerin özgüvenlerini kazanmalarını sağlayacak, başarı ve başarısızlık durumlarında neler yapabileceklerini öğretecek bir eğitim sürecinden geçen öğrencilerin hayata tutunabilmeleri ve başarı sağlayabilmeleri daha kolay olacaktır.

4. ARAŞTIRMA

4. 1. Araştırmanın Konusu, Amacı, Kapsamı ve Ölçme Aracı

Araştırmanın konusu; ekonomik kalkınma, istihdam oluşturma ve sosyal gelişimin temel faktörü olarak kabul edilen girişimcilik eğiliminin üniversite gençliği açısından ele alınması ve incelenmesidir. Mesleki tercihlerin şekillenmeye başladığı ve kariyer planlaması yapıldığı bir dönemde Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Fen Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin oluşmasında aldıkları eğitimin ne derecede etkin olduğunun ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Fen Edebiyat Fakültesine devam eden öğrencilerin geleceğin girişimci adayları olarak girişimcilikle ilgili düşüncelerini ve kendilerini bir girişimci olarak nasıl tanımladıklarını ve girişimcilik düşüncelerinin öğrenim süresinde değişim seyrini belirlemek bu araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır.

Ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik durum, istihdam sorunları ve bunlara bağlı olarak gelişen sosyal sorunlar göz önüne alındığında, bu sorunların çözümünde önemli ölçüde rol alması beklenen üniversiteli gençlerden Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF ve FEF öğrencileri ana kitleyi oluşturmuştur.

Ölçme aracı olarak belirlenen ankette 9 adet demografik soru bulunmaktadır. Bu sorular, ankete katılan öğrencilerin bölümleri ve sınıflarının, cinsiyetlerinin, yaşadıkları yerin, anne ve babanın meslek ve eğitim durumlarının öğrenilmeye çalışıldığı sorulardır. Ankette girişimcilikle ilgili tutumları ölçmeye yarayan 18 adet soru bulunmaktadır.

4.2. Araştırma Evreni ve Örnekleme

Bu araştırmanın evrenini, 2008-2009 Öğretim Yılı Bahar Döneminde Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Fen Edebiyat Fakültesi'ne kayıtlı öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma evreni olarak sadece İİBF ve FEF öğrencilerinin alınmasının nedeni; İİBF İşletme bölümünün, geleceğin girişimci adaylarını yetiştirme misyonunu üstlendikleri, öğrencilerin girişimci olmak niyetinde oldukları ve göreceği eğitimle girişimcilik potansiyelini artıran; FEF öğrencilerinin ise, girişimci olmayı

düşünmeyen, eğitim gördüğü alanda ücretli olarak çalışmayı isteyen kesim olduğu düşünülmüştür. Buna göre 2008 yılı Aralık ve 2009 yılı Ocak ayları içinde toplam 627 öğrenci ile anket yapılmış ve bu anket formlarından 586 adedinin değerlendirmeye alınması uygun bulunmuştur. Elde edilen veriler çeşitli yönleri ile analize tabi tutulmuş ve analiz sonuçları tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

4.3. Araştırmanın Hipotezleri

Çalışmamızda bir takım hipotezler kurarak sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu hipotezler şunlardır:

H1. İşletme eğitimi almak üzere gelen öğrenciler ile işletmeden farklı bir eğitim almak üzere üniversiteye gelen öğrenciler arasında girişimcilikle ilgili tutum farkı vardır.

H2. İşletme eğitimine yeni başlayan ve işletme eğitimini tamamlamak üzere olan öğrenciler arasında girişimcilikle ilgili tutum farkı vardır.

H3. İşletme eğitimi almayan öğrencilerin eğitimleri sonunda girişimcilikle ilgili tutumlarında bir değişim olmayacaktır.

H4. İşletme eğitimi almış öğrencilerle almamış öğrenciler arasında girişimcilikle ilgili tutum farklılığı vardır.

4.4. SONUÇLAR VE YORUM

4.4.1. Basit İstatistiksel Analizler

Anket çalışmalarının özelliği, yapıldığı yer ve zaman itibariyle mevcut durumun fotoğrafını çekmesi, yani statik bir analiz niteliği taşımasıdır. Bu çalışmada ana kitleyi teşkil eden Süleyman Demirel Üniversitesi İşletme öğrencilerinin ve girişimcilik eğitimi almayan FEF öğrencilerini gelecekteki muhtemel meslekleri ve buna bağlı olarak iş bekleyen mi yoksa iş üreten mi konumunda oldukları, yani girişimcilik ruhuna sahip olup olmadıkları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırma kapsamında anket yapılan örnek kitlenin genel özellikleri saptanmış ve bulguları ortaya konmuştur.

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin fakültelere ve sınıflara göre dağılımı dengeli bir görünüm arz etmektedir. İşletme öğrencileri, anakütlenin yüzde 52.4'ünü, FEF öğrencileri ise 42.6'sını oluşturmaktadır. 1. sınıftaki öğrencilerin toplam kütleyle oranı yüzde 49.5, 4. sınıftakilerin oranı ise yüzde 50.5'tir. Cinsiyet açısından örnek kitlenin %43,5'si (253 kişi) bayan, %56.5'i (330 kişi) kız öğrencilerden oluşmaktadır. Ankete katılan üniversite öğrencilerinin sadece yüzde 10.2'si köyde, yüzde 37.7'si ilçelerde yaşamaktadır. Şehir ve Büyükşehirlerde yaşayan öğrencilerin oranı ise yüzde 27.1 ve 24.9'dur. Ankete katılan öğrencilerin 290'ı 1. sınıf, 293'ü de 4. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Her iki kütle de yüzde 50 civarında ağırlığa sahiptir. Girişimciliği belirleyen önemli etkenlerden biri olarak ailenin aylık geliri sınıflandırmaya tabi tutulmuş, öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun orta gelir düzeyine sahip ailelerin çocukları olduğu görülmüştür. Girişimcilik ölçümlerinin önemli ifadelerinden biri olan baba mesleği konusunda dağılım;

yoğunlukla ücretliler lehinedir. Öğrencilerin yüzde 33.6'sının babası ücretliyken, kendi işini yapanların oranı yüzde 25 civarındadır. Köyde yaşamının oranıyla doğru orantılı olarak çiftçiliğin yani zirai kazançla geçimini sağlayanların oranı yüzde 14.5'te kalmıştır. Bu üç kategoriye girmeyenlerin - ki buna işsizler de dahildir- oranı da yüzde 26.5'tir. Anne mesleği, çok değişik açılardan girişimcilik hislerini ölçmeye yardımcı bir etken olarak değerlendirilebilir. Örnek kitlemizdeki öğrencilerin yüzde 77.9 gibi büyük bir kısmının annesinin çalışmadığı, ev hanımı olduğu görülmektedir. Öğrencilerin yüzde 50'sinin baba eğitimi ilköğretim (ilkokul, ortaokul) düzeyindedir. Lise düzeyinde eğitime sahip baba sayısının oranı yüzde 33.4 iken, üniversite mezunu baba oranı yüzde 15, lisansüstü eğitime sahip baba oranı ise yalnızca yüzde 1.5'tir. Anne eğitimine göre dağılım, baba eğitimiyle paralellik göstermektedir. İlköğretim mezunu anne sayısı biraz daha yüksektir ve oranı yüzde 67.2'dir. Lise mezunu anneler yüzde 25.8, üniversite mezunu anneler yüzde 5.1 ve lisansüstü mezunu anneler yüzde 1.7 oranında dağılıma sahiptir.

Frekans ve crosstab dağılım tablolarında yapılan analizler sonucunda elde edilen genel kanı, işletme bölümü 1. sınıf öğrencilerinin girişimcilik niyetlerini ölçmeye yönelik sorulara çok yüksek olmayan düzeyde olumlu bakış açısı sergilerken, son sınıf öğrencilerinin oldukça yüksek oranda girişimcilik fikrini benimsedikleri yönündedir. Bu sonuç, işletme bölümünde alınan eğitimin girişimciliği desteklediği yönündeki hipotezimizi doğrular nitelikte bir sonuçtur. FEF fakültesi öğrencileri girişimciliğe olumlu yönde bakmazken, sabit gelirli risksiz bir iş düşüncesini daha çok benimser bir görüntü çizmektedirler. Bu görüntü de, girişimcilik eğitimi almayan öğrencilerin girişimcilik düşüncesinin artmayacağına dair hipotezimizi desteklemektedir.

4.4.2. Hipotez Analizleri

Tüm bu sonuçların daha iyi anlamlandırılabilmesi için, işletme fakültesi öğrencilerinin birbiriyle, FEF öğrencilerinin birbirleriyle ve nihayet her iki fakültenin aynı sınıfındaki öğrencilerin çapraz karşılaştırılabilmesi gerekmektedir. Bu amaçla yapılan "bağımsız örneklem t testi" sonuçları, bize bu doğrultuda daha sağlıklı yorum yapma şansı verecektir.

H1. İşletme eğitimi almak üzere gelen öğrenciler ile işletmeden farklı bir eğitim almak üzere üniversiteye gelen öğrenciler arasında girişimcilikle ilgili tutum farkı vardır.

H1 hipotezimiz; girişimcilik eğitimi alan işletme ve almayan FEF birinci sınıf öğrencilerinin girişimcilik düşünceleri arasında bir fark olduğu idi. Bu hipotezimizi test edebilmek için yukarıdaki tabloları yorumlamamız gerekecektir.

Anket sorularından bir kısmı, girişimciliği olumlu yönde ölçmeye yönelik sorulardır. Diğer bir kısmı da, negatif girişimcilik düşüncelerini ölçmeyi hedeflemektedir. İlk tablodaki, yani girişimciliği olumlu yönde ölçmeye çalışan sorulara verilen cevapları karşılaştırdığımızda, işletme bölümü ve FEF öğrencileri arasında 11 sorunun 4'ünde bir farklılığa rastlamaktayız (Sig. değeri 0.05'in altında). Diğer 7 soruda, iki öğrenci grubu arasında bir farklılık yoktur. 7 soruda da t değeri negatiftir; yani FEF öğrencileri, işletme bölümü öğrencilerinden daha çok girişimci hislere sahiptir.

Tablo 1.a. Birinci Sınıflar Arasında Girişimliği Olumlu Yönde Ölçmeye Yarayan Soruların Karşılaştırması

Hipotezler		Mean	t	Sig.
Daha çok para kazanarak toplumda saygın bir konuma gelmek istiyorum.	İşletme 1 FEF 1	2.0411 2.5764	- 3.726	.000
Kendi işimi kurmak ve kendimin patronu olmak istiyorum	İşletme 1 FEF 1	2.1438 2.4097	- 2.075	.037
Riski olan ama getirisi yüksek bir işi tercih ederim.	İşletme 1 FEF 1	2.4384 2.9722	- 3.653	.000
Bir işin fırsatlar sunması emniyetli ve garantili olmasından daha önemlidir. Çok risk, çok gelir demektir.	İşletme 1 FEF 1	2.5342 3.1319	- 4.006	.000
Herkes bir işin yapılamaz olduğunu düşünse de, ben yapmanın yollarını ararım.	İşletme 1 FEF 1	1.8151 1.7222	1.026	.306
Tepki göreceğimi bilsem de bildiklerimi savunurum	İşletme 1 FEF 1	1.6644 1.5625	1.235	.218
İş başında olmayı ve sorumluluk almayı severim.	İşletme 1 FEF 1	1.5068 1.4375	.907	.365
Fikirlerimi uygulamaya koyabileceğim bir işimin olmasını isterim.	İşletme 1 FEF 1	1.4726 1.3333	1.882	.061
Yeni şeyler ve yenilik hoşuma gider	İşletme 1 FEF 1	1.4726 1.5000	-.319	.750
Aldığım eğitim kendi işimi kurmamda ve çok kazanmamda etkili olur.	İşletme 1 FEF 1	2.3082 2.3750	-.517	.606
Aldığım eğitimin katkısını hayatımın her alanında olumlu yönde hissedeceğimi düşünüyorum.	İşletme 1 FEF 1	2.0137 2.1319	-.516	.325

Tablo 1.b, bu iki öğrenci grubu arasındaki olumsuz girişimcilik düşüncesini ölçmeye yönelik sorulardan oluşan bir tablodur. Her iki grubun değerleri arasında çok küçük farklılıklar bulunmaktadır. Soruların yüksek bir kısmında, işletme bölümü öğrencilerinin daha yüksek oranda önerilen fikre katıldıkları görülmektedir. Yani işletme bölümü birinci sınıf öğrencileri, FEF öğrencilerinden daha fazla oranda olumsuz girişimci düşüncelere sahiptir.

Tablo 1.b. Birinci Sınıflar Arasında Girişimliği Olumsuz Yönde Ölçmeye Yarayan Soruların Karşılaştırması

Hipotezler		Mean	T	Sig
Sevdiğim mesleği yapmak ve topluma bu yolla katkı sağlamak istiyorum. Bu para kazanmaktan daha önemlidir.	İşletme 1 FEF 1	2.1034 2.5764	-4.539	.000
Riski çok az ve sabit geliri olan bir işi tercih ederim	İşletme 1 FEF 1	3.2397 2.8194	2.895	.004
Bir işin sonucunu tam olarak tahmin edemiyorsam o işe başlamam.	İşletme 1 FEF 1	2.7945 2.7778	.113	.910
Hayatımı garanti altına alacağım kadar gelirli bir işimin olması benim için en öncelikli şeydir. Fazlasını istemem.	İşletme 1 FEF 1	2.3973 3.2778	-7.275	.000
Daha az para kazanacağımı bilsem bile kesinlikle eğitim gördüğüm alanda çalışmak isterim.	İşletme 1 FEF 1	2.6233 2.8750	-2.143	.033
Eğer yeterli maddi kaynağa sahip değilsem bir işe girişmem.	İşletme 1 FEF 1	2.7260 2.5000	1.592	.113
Eğer yapacağım iş hakkında tüm bilgilere sahip değilsem o işi yapmayı düşünmem.	İşletme 1 FEF 1	2.3493 3.8681	- 12.430	.000

Hipotezdeki beklenti, her ne kadar girişimcilik eğitimi almaya başlamamış olsalar da, işletme bölümü öğrencilerinin FEF öğrencilerine oranla biraz daha girişimci duygulara sahip olması yönündeydi. Fakat tabloların analizinden çıkan sonuç, hipotezimizi doğrulamamıştır. Dolayısıyla H1 hipotezimiz doğrulanmamıştır.

H2. İşletme eğitimine yeni başlayan ve işletme eğitimini tamamlamak üzere olan öğrenciler arasında girişimcilikle ilgili tutum farkı vardır.

Tezimizin ana hipotezi, işletme bölümü öğrencilerinin aldıkları eğitim sonrasında girişimci düşüncelerinin arttığı yönündeki iddiadan oluşmaktaydı. İşletme bölümü birinci ve son sınıf öğrencilerinin fikirlerini karşılaştıran bu

tabloların yorumlanması sonrasında, bu hipotezin doğruluğunu ve çalışmamızın amacını sorgulamış olacağız.

Significant değerleri, bütün sorularda 0.005'in altındadır. Dolayısıyla bütün sorularda işletme bölümü öğrencileri arasında bir farklılık bulunmaktadır. Tablo 2.a'daki bütün sorularda t değeri negatiftir. Yani işletme bölümü son sınıf öğrencilerinin bu sorulara katılma oranları, birinci sınıf öğrencilerinden daha fazladır. Bu gösterge, son sınıf öğrencilerinin birinci sınıf öğrencilerinden daha yüksek oranda girişimcilik düşüncesine sahip olması demektir.

Tablo 2.a. İşletme Sınıfları Arasında Girişimliliği Olumlu Yönde Ölçmeye Yarayan Soruların Karşılaştırması

Hipotezler		Mean	t	Sig
Daha çok para kazanarak toplumda saygın bir konuma gelmek istiyorum.	İşletme 1 İşletme 4	2.0411 4.1925	-19.021	.000
Kendi işimi kurmak ve kendimin patronu olmak istiyorum	İşletme 1 İşletme 4	2.1438 4.1304	-17.292	.000
Riski olan ama getirisi yüksek bir işi tercih ederim.	İşletme 1 İşletme 4	2.4384 3.1553	-4.964	.000
Bir işin fırsatlar sunması emniyetli ve garantili olmasından daha önemlidir. Çok risk, çok gelir demektir.	İşletme 1 İşletme 4	2.5342 3.9255	-11.472	.000
Herkes bir işin yapılamaz olduğunu düşünse de, ben yapmanın yollarını ararım.	İşletme 1 İşletme 4	1.8151 4.0745	-23.764	.000
Tepki göreceğimi bilsem de bildiklerimi savunurum	İşletme 1 İşletme 4	1.6644 4.1988	-25.866	.000
İş başında olmayı ve sorumluluk almayı severim.	İşletme 1 İşletme 4	1.5068 4.4472	-35.271	.000
Fikirlerimi uygulamaya koyabileceğim bir işimin olmasını isterim.	İşletme 1 İşletme 4	1.4726 4.4596	-37.223	.000
Yeni şeyler ve yenilik hoşuma gider	İşletme 1 İşletme 4	1.4726 4.4348	-36.966	.000
Aldığım eğitim kendi işimi kurmamda ve çok kazanmamda etkili olur.	İşletme 1 İşletme 4	2.3082 4.1615	-18.968	.000
Aldığım eğitimin katkısını hayatımın her alanında olumlu yönde hissedeceğimi düşünüyorum.	İşletme 1 İşletme 4	2.0137 4.0932	-21.544	.000

Tablo 2.b'deki sonuçlarda da buna benzer yorumlar elde etmek mümkündür. Buradaki sig. değerleri de, cevaplar arasında anlamlı bir fark bulunduğunu göstermektedir. Soruların çoğunda, birinci sınıf öğrencileri sorulara daha fazla katılma göstermişlerdir. Bu durum da, birinci sınıf öğrencilerinin, daha az girişimcilik düşüncesine sahip olduğunun göstergesidir.

Tablo 2.b. İşletme Sınıfları Arasında Girişimliliği Olumsuz Yönde Ölçmeye Yarayan Soruların Karşılaştırması

Hipotezler		Mean	T	Sig
Sevdiğim mesleği yapmak ve topluma bu yolla katkı sağlamak istiyorum. Bu para kazanmaktan daha önemlidir.	İşletme 1	2.1034	3.117	.002
	İşletme 4	1.7888		
Riski çok az ve sabit geliri olan bir işi tercih ederim	İşletme 1	3.2397	9.671	.000
	İşletme 4	2.0435		
Bir işin sonucunu tam olarak tahmin edemiyorsam o işe başlamam.	İşletme 1	2.7945	6.387	.000
	İşletme 4	2.0559		
Hayatımı garanti altına alacağım kadar geliri bir işimin olması benim için en öncelikli şeydir. Fazlasını istemem.	İşletme 1	2.3973	2.876	.004
	İşletme 4	2.0745		
Daha az para kazanacağımı bilsem bile kesinlikle eğitim gördüğüm alanda çalışmak isterim.	İşletme 1	2.6233	3.099	.002
	İşletme 4	2.2857		
Eğer yeterli maddi kaynağa sahip değilsem bir işe girişmem.	İşletme 1	2.7260	- 11.862	.000
	İşletme 4	4.0559		
Eğer yapacağım iş hakkında tüm bilgilere sahip değilsem o işi yapmayı düşünmem.	İşletme 1	2.3493	3.257	.001
	İşletme 4	1.9938		

H2 hipotezimiz; işletme bölümü son sınıf öğrencilerinin, birinci sınıf öğrencilerine oranla daha fazla girişimci düşünceye sahip oldukları yönündeydi. Çıkan verilerden elde ettiğimiz yorumlarda, bu hipotezimizin doğrulandığı sonucuna varabiliriz: İşletme bölümü son sınıf öğrencileri, diğer etkenler her iki grubu eşit oranda etkilediği varsayımıyla, aldıkları işletme eğitimi sonrasında daha fazla girişimci düşünceye sahip olmuşlardır.

H3. İşletme eğitimi almayan öğrencilerin eğitimleri sonunda girişimcilikle ilgili tutumlarında bir değişim olmayacaktır.

Girişimciliği olumlu yönde ölçmek için tasarlanmış sorulara verilen cevaplardan oluşan Tablo 3/a'ya baktığımızda, 4 soruda farklılık gözükmemektedir. Diğer sorularda birinci ve son sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir. FEF öğrencileri, kendi işini kurmak ve çok para kazanmak düşüncesine pek sıcak bakmamaktadır. Bu sorulara her iki grubun katılım oranları da ortalama düzeyin altında kalmıştır. Risk alma ve fırsatları takip etme konusunda bu katılım oranı biraz daha yükselse de, yeni fikirleri uygulamaya koymak, tepkileri göze alarak yeni şeyler yapmak ve sorumluluk almak fikirlerinden oldukça uzak görünmektedirler. Aldıkları eğitime güvendikleri görülmekle birlikte gelecekte için ne derece etkili olacakları konusunda çekinceleri bulunmaktadır.

Tablo 3.a. FEF Sınıfları Arasında Girişimliliği Olumlu Yönde Ölçmeye Yarayan Soruların Karşılaştırması

Hipotezler	Sınıflar	Mean	t	Sig.
Daha çok para kazanarak toplumda saygın bir konuma gelmek istiyorum.	FEF 1 FEF 4	2.5764 2.0667	3.457	.001
Kendi işimi kurmak ve kendimin patronu olmak istiyorum	FEF 1 FEF 4	2.4097 2.4222	-.097	.923
Riski olan ama getirisi yüksek bir işi tercih ederim.	FEF 1 FEF 4	2.9722 2.9407	.221	.826
Bir işin fırsatlar sunması emniyetli ve garantili olmasından daha önemlidir. Çok risk, çok gelir demektir.	FEF 1 FEF 4	3.1319 2.8444	1.819	.070
Herkes bir işin yapılamaz olduğunu düşünse de, ben yapmanın yollarını ararım.	FEF 1 FEF 4	1.7222 1.8667	-1.424	.155
Tepki göreceğimi bilsem de bildiklerimi savunurum	FEF 1 FEF 4	1.5625 2.8148	-13.431	.000
İş başında olmayı ve sorumluluk almayı severim.	FEF 1 FEF 4	1.4375 1.4667	-.385	.701
Fikirlerimi uygulamaya koyabileceğim bir işimin olmasını isterim.	FEF 1 FEF 4	1.3333 1.5333	-2.303	.022
Yeni şeyler ve yenilik hoşuma gider	FEF 1 FEF 4	1.5000 1.5778	-.795	.428
Aldığım eğitim kendi işimi kurmamda ve çok kazanmamda etkili olur.	FEF 1 FEF 4	2.3750 2.7185	-2.354	.019
Aldığım eğitimin katkısını hayatımın her alanında olumlu yönde hissedeceğimi düşünüyorum.	FEF 1 FEF 4	2.1319 2.2963	-1.244	.214

Girişimcilik düşüncesinin negatif bakış açısını ölçmeye yönelik soruların cevaplarından oluşan Tablo 3/b'deki sonuçlarda; son sınıf öğrencilerinin bu sorulara daha fazla katıldıkları görülmektedir. Son sınıftaki öğrenciler artık kendi eğitim alanındaki işlere odaklanmışlar ve girişimcilik konusundaki hayallerini bile gerçekçi bakış açısına feda etmiş bir görüntü çizmektedirler. Eğitim gördüğü alanda sevdiği işi yapmanın para kazanmaktan daha önemli olduğu düşüncesindeki son sınıf öğrencilerinin oranı oldukça yüksektir. Riski az ve asgari hayat standartlarını yakalayabilecekleri bir işi (mesela kamu kuruluşlarına girmeyi, özellikle öğretmen olabilmeyi) yüksek oranda istemektedirler. Daha az oranda; bilmedikleri, eğitimini almadıkları ve maddi sıkıntıya girebilecekleri bir işi tercih etme eğilimindedirler.

Tablo 3.b. FEF Sınıfları Arasında Girişimliği Olumsuz Yönde Ölçmeye Yarayan Soruların Karşılaştırması

Hipotezler		Mean	t	Sig
Sevdiğim mesleği yapmak ve topluma bu yolla katkı sağlamak istiyorum. Bu para kazanmaktan daha önemlidir.	FEF 1	2,7153	-	.000
	FEF 4	4,2000	10,798	
Riski çok az ve sabit geliri olan bir işi tercih ederim	FEF 1	2,8194	-6,930	.000
	FEF 4	3,7630		
Bir işin sonucunu tam olarak tahmin edemiyorsam o işe başlamam.	FEF 1	2,7778	-6,979	.000
	FEF 4	3,7778		
Hayatımı garanti altına alacağım kadar gelirli bir işimin olması benim için en öncelikli şeydir. Fazlasını istemem.	FEF 1	3,2778	-8,690	.000
	FEF 4	4,1926		
Daha az para kazanacağımı bilsem bile kesinlikle eğitim gördüğüm alanda çalışmak isterim.	FEF 1	2,8750	-6,395	.000
	FEF 4	3,5185		
Eğer yeterli maddi kaynağa sahip değilsem bir işe girişmem.	FEF 1	2,5000	1,376	.170
	FEF 4	2,3037		
Eğer yapacağım iş hakkında tüm bilgilere sahip değilsem o işi yapmayı düşünmem.	FEF 1	3,8681	14,944	.000
	FEF 4	2,1037		

H3 hipotezimiz, girişimcilik eğitimi almayan öğrencilerin, girişimcilik düşüncelerinin artması yönünde olumlu bir gelişimin sağlanmayacağı şeklindeydi. Bu tablolar analizlerle ortaya çıkan sonuçlarla, bu hipotezimizin doğruluğunu kanıtlayabiliriz. FEF öğrencileri, kamu sektörü başta olmak üzere riski az olan veya hiç olmayan sabit gelirli işleri tercih etme yönünde gelişim göstermektedirler.

H4. İşletme eğitimi almış öğrencilerle almamış öğrenciler arasında girişimcilikle ilgili tutum farklılığı vardır.

H4 hipotezimiz de, girişimcilik eğitimi almış işletme bölümü son sınıf öğrencileriyle, bu eğitimi almamış olan FEF son sınıf öğrencileri arasında, girişimci düşünce bakımından, işletme bölümü öğrencileri lehine bir fark olduğuna dair iddiadır. Bu konuda grupların verdikleri cevaplar sonrasında yapılan analizlerle ulaşılan sonuçlarda, hipotezi doğrular nitelikte bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 4.a. Son Sınıflar Arasında Girişimliği Olumlu Yönde Ölçmeye Yarayan Soruların Karşılaştırması

Hipotezler		Mean	T	Sig
Daha çok para kazanarak toplumda saygın bir konuma gelmek istiyorum.	İşletme 4 FEF 4	4.1925 2.0667	18.424	.000
Kendi işimi kurmak ve kendimin patronu olmak istiyorum	İşletme 4 FEF 4	4.1304 2.4222	14.862	.000
Riski olan ama getirisi yüksek bir işi tercih ederim.	İşletme 4 FEF 4	3.1553 2.9407	1.512	.132
Bir işin fırsatlar sunması emniyetli ve garantili olmasından daha önemlidir. Çok risk, çok gelir demektir.	İşletme 4 FEF 4	3.9255 2.8444	8.362	.000
Herkes bir işin yapılamaz olduğunu düşünse de, ben yapmanın yollarını ararım.	İşletme 4 FEF 4	4.0745 1.8667	20.997	.000
Tepki göreceğimi bilsem de bildiklerimi savunurum	İşletme 4 FEF 4	4.1988 2.8148	12.860	.000
İş başında olmayı ve sorumluluk almayı severim.	İşletme 4 FEF 4	4.4472 1.4667	35.591	.000
Fikirlerimi uygulamaya koyabileceğim bir işimin olmasını isterim.	İşletme 4 FEF 4	4.4596 1.5333	31.901	.000
Yeni şeyler ve yenilik hoşuma gider	İşletme 4 FEF 4	4.4348 1.5778	31.245	.000
Aldığım eğitim kendi işimi kurmamda ve çok kazanmamda etkili olur.	İşletme 4 FEF 4	4.1615 2.7185	12.556	.000
Aldığım eğitimin katkısını hayatımın her alanında olumlu yönde hissedeceğimi düşünüyorum.	İşletme 4 FEF 4	4.0932 2.2963	16.574	.000

Girişimci düşünceyi tercih eden sorulara verilen cevaplar arasında oldukça yüksek oranda anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. İşletme bölümü son sınıf öğrencileri, kendi işlerini kurmak ve çok para kazanmak konusunda, yüksek oranda katılım gösterirken, FEF öğrencileri bu konuya pek sıcak bakmamaktadır. Risk alma konusunda aralarında çok fazla fark bulunmasa da, işletme bölümü son sınıf öğrencileri riski biraz daha fazla oranda göze alabilmektedirler. Bu sorulardan çıkan sonucu şu şekilde yorumlamak da

mümkündür: İşletme bölümü öğrencileri, girişimcilik için gereken isteğe fazlasıyla sahiptir; aldıkları eğitim onları girişimci olmaya yönlendirmektedir. Fakat risk alma konusunda bu oranda istekli değildirler, dolayısıyla istekleri paralelinde risk almayı göze alamadıkları için girişimcilik anlayışını sağlam temellere oturtamadıklarını söyleyebilmek mümkün olabilecektir.

Tablo 4.b. Son Sınıflar Arasında Girişimliliği Olumsuz Yönde Ölçmeye Yarayan Soruların Karşılaştırması

Hipotezler		Mean	T	Sig
Sevdiğim mesleği yapmak ve topluma bu yolla katkı sağlamak istiyorum. Bu para kazanmaktan daha önemlidir.	İşletme 4 FEF 4	1.7888 4.2000	-23.649	.000
Riski çok az ve sabit geliri olan bir işi tercih ederim	İşletme 4 FEF 4	2.0435 3.7630	- 15.232	.000
Bir işin sonucunu tam olarak tahmin edemiyorsam o işe başlamam.	İşletme 4 FEF 4	2.0559 3.7778	-15.880	.000
Hayatımı garanti altına alacağım kadar gelirli bir işimin olması benim için en öncelikli şeydir. Fazlasını istemem.	İşletme 4 FEF 4	2.0745 4.1926	-21.891	.000
Daha az para kazanacağımı bilsem bile kesinlikle eğitim gördüğüm alanda çalışmak isterim.	İşletme 4 FEF 4	2.2857 3.5185	-13.333	.000
Eğer yeterli maddi kaynağa sahip değilsem bir işe girişmem.	İşletme 4 FEF 4	4.0559 2.3037	15.814	.000
Eğer yapacağım iş hakkında tüm bilgilere sahip değilsem o işi yapmayı düşünmem.	İşletme 4 FEF 4	1.9938 2.1037	-1.052	.294

Yenilikler peşinde koşmayı ve fırsatları kovalamayı, yapılamayacağı düşünülen işlerin yapmanın yollarını aramayı ve tepki görmeyi göze alarak doğru bildiklerini savunmayı istemeleri, girişimcilik özelliklerine yüksek oranda sahip olduklarının göstergesidir. Aldıkları eğitime güvenmektedirler ve hayatlarında onlara çokça faydalar sağlayacağını düşünmektedirler. Girişimciliği negatif yönde ölçen sorulardan oluşan Tablo 4/b'deki cevaplar, işletme bölümü öğrencilerinin düşük katılım gösterdiği, FEF son sınıf öğrencilerinin ise yüksek oranda kabul ettiği sorulardır. Sevdiği işi para kazanmaya tercih eden FEF öğrencileri, bu soruya oldukça yüksek oranda

katıldıklarını belirtirken, işletme bölümü son sınıf öğrencilerinin katılımı oldukça düşük kalmıştır. Riski çok az olan sabit getirili işleri tercih eden ve sonucunu kestiremedikleri işlere girmeyi pek düşünmeyen FEF öğrencileri, yeterli maddi kaynağa ve bilgiye sahip olmadıkları bir işe girmeyi düşünmeme noktasında çok da katılımcı olmamışlardır. İşletme bölümü öğrencileri ise, maddi kaynak eksikliğinde girmeyi düşündükleri işlere, yeterli bilgi sahibi olmadan girmeyi düşünmemektedirler. Bu kuşkusuz girişimciliğin doğru algılanmış olması bakımında olumlu bir davranış biçimidir. Maddi yetersizlikleri aşabilmenin yolları vardır ama yapılması düşünülen bir iş hakkında bilgi sahibi olmamak kumar oynamak gibidir. Hatta çoğu zaman kaybetmekle neticelenebilecek bir durum ortaya çıkar.

Girişimcilik eğitimi almış işletme fakültesi son sınıf öğrencileri ile almamış FEF son sınıf öğrencilerinin karşılaştırılmasındaki sonuçlar, rahatlıkla H4 hipotezinin doğrulanması sonucuna götürecektir. Girişimcilik eğitimi almış işletme bölümü öğrencileri, girişimcilik dersleri almamış FEF öğrencilerinden daha fazla girişimci düşünceye sahiptirler.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Teknolojinin reddedilemezliği gibi, artık günümüz ekonomik alanının da reddedilemeyen, karşı çıkılamayan, içinde bulunulmadığı zaman diğer ülkelerden geri kalan bir yapısı mevcuttur. Kapitalist üretim sistemini benimseseler de benimsemeseler de ülkeler kendilerini girişimci düşünceyi desteklemek zorunda hissetmektedir. Aksi taktirde oldukça hızlı dönen ekonomik çarkın içerisinde, halkına ve geçmişine hesap vermek durumunda kalmaları söz konusu bile değildir.

Girişimci birey, özgürlüğüne düşkün, başarı ihtiyacı yüksek, riske girebilen, paradan ziyade başarılı olmak düşüncesinde, çalışkan, azimli, dayanıklı ve etkili etkileşim yeteneğine sahip olan kişilik özelliklerine sahip kişilerdir. Girişimcilik de, doğası itibarıyla daha iyi işler yapabilmek, daha çok para, statü, itibar kazanabilmek ve daha yüksek oranda psikolojik tatmin amaçlı bir olgudur. Bir çok faktörün bileşiminden oluşur. Bu faktörlerin en başta geleni, girişimci duygularla dolu bireydir. Birey girişimcilik sürecini başlatmak düşüncesindedir ve ömrünün sonuna kadar da sürdürmek ister. Bunun yanında bu girişimi destekleyecek yapıda sosyal, kültürel, siyasal ve çevresel ortam da gerekmektedir. Girişimcilik olgusu bu faktörlerin kesiştiği noktada oluşur. Bu faktörlerdeki eksiklik ya da herhangi bir değişim, girişimcilik sürecinde aksamalara ya da sürecin sona ermesine neden olabilir.

Yüksek seviyede girişimci toplumlar, başarı ihtiyaç düzeyi yüksek bireylere, bireyler arası ilişkilerde güven esaslı, olumlu manada bireyci, belirsizlikten kaçınan bir kültüre sahip olan toplumlar olduğu görülmektedir.

Girişimciliğin yol haritası, girişimci kişilikler tarafından çizilir ve kişisel farklılıklar ölçüsünde sonuna kadar gidilmeye çalışılır. Özellikle bu konuda profesyonel bir işleyişin olmadığı ülkelerde, ama aslında her yerde sistem bu şekilde işlemektedir. Girişimci, bir çok şeyi riske ederek girişim sürecine başlar. Çoğu zaman bu, mevcut durum analizi ve gelecek planlaması yapılmadan, doğabilecek olumsuz gelişmeler göz ardı edilerek atılan bir adımdır. Girişimcilikle kazanılacakların yanında bazen de sadece "girişimci ruh" istediği için bu yola girilir. Bazen zaman, bazen değerler, kazanımlar,

aile ve gelecek feda edilir. Başarıya ulaşıldığında elde edilen tatmin feda edilen şeyleri unutturabilir ama başarısızlık durumunda girişimci için hayat eskisinden çok daha zor geçebilmektedir.

Girişimci bireyin başta rekabet biçimi olmak üzere, tüm ilişkiler sisteminin yeniden yapılandığı ve ekonomik süreçte insan unsurunun yeni bir anlam kazandığı günümüz dünyasında varolabilmesi için mesleki sosyalleşmesinin sağlanması, çağa uyum sağlamak adına bir zorunluluktur. Bu nedenle, girişimciliği esas alan eğitim programlarının hayata geçirilmesine ihtiyaç vardır.

Çünkü, girişimciliğin oluşması ve gelişmesi için gerekli olan girişimcilik paradigmasının ve mesleki bilgi ve becerilerin kazandırılmasında olduğu gibi, çalışma sürecinin yeni gereklerinin benimsetilmesi, teknolojinin üretimi, transferi ve kullanımı bakımından eğitim sistemi işlevsel niteliktedir. Eğitim imkânlarının artmış olması ve eğitimin niteliğindeki yükselme de eğitimin işlevselliğini artırmıştır. Dolayısıyla eğitimin toplumsal bilinç sağlama ve gerekli teknik bilgileri kazandırma işlevi bakımından girişimciliğe yer verecek biçimde örgütlenmesi, özel girişimciliğin oluşması ve devamı bakımından önemli bir etkidir. Gelişmiş ülkelerin eğitim sistemlerinde, girişimcilik eğitimi önemli oranda yer almaktadır, bu ülkeler girişimciliğin önemini farkında olan ülkelerdir. Girişimciliğin özendirilmesi, girişimciliğin toplumsal önemini (kabul görürlük ve sosyal sorumluluk açısından) topluma anlatılması ve genel olarak girişimci kültürün geliştirilmesi ve desteklenerek sürdürülmesi açısından, eğitime büyük görev düşmektedir. Genel olarak, bir toplumda girişimciliğin oluşumunun değerler alanındaki dönüşüme, bireyleri girişimcilik yönünde güdüleyecek uygun bir toplumsal ilişkiler ağının varlığına bağlı olduğu ve bu dönüşümde eğitimin çok etkili bir role sahip olduğu düşünüldüğünde, toplumun girişimcilik için uygun bir zihniyet temelinde örgütlenecek biçimde dönüştürülmesi için örgün ve yaygın eğitimin bu temelde yapılandırılması önemli bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Üniversiteler sürekli olarak değişen ve gelişen, küresel değişimleri topluma yansıtan kurumlardır. Girişimci üniversite misyonu, üniversitelerin bazı faaliyet alanlarında ticari aktivitelere katılmalarını, bireylere öğretilen bilgilerin pratik olarak hayata geçirilmesini ve girişimci özellikli birey yetiştirmeyi hedeflemektedir. Bu durum, üniversitenin ticarileşmesi anlamına gelmemektedir. Sosyal devletteki değişim, üniversitelere de, kendi döngüsü noktasında görev yüklemektedir. Bundan ziyade, üniversitelerin girişimci birey yetiştirme çalışmalarını gerçek hayatta uygulamaları gerekmektedir. Girişimci üniversite zihniyetine göre, girişim eğitimin temel bir parçasıdır, öğrenciler de girişimci öğrenci olmalıdır. İnsanların refah düzeyinin yükseltilmesi, girişimci ruhunun uygulama bulmasına bağlıdır.

Üniversite öğrencileri, yaşlarının etkisiyle ön plana çıkan kişisel özellikleri itibarıyla girişimcilik için gereken kişilik özelliklerine sahiptirler. Cesaret, gözü karalık, hırs, azim, para kazanma isteği, toplumda iyi bir yer edinme, statü isteği. Yapı olarak girişimciliğe son derece uygun olan bu zihniyet, üniversite eğitimi alma sürecindeyse, geleceğini şekillendirmek için gerekli kararları bu dönemde alması gerektiğinin bilincindedir. Hayaller ve istekler vardır ama mantıklı ve sağlam adımlar atmaları gerekmektedir. Bu bilinç, özellikle son yıllara doğru hayal çizgisinden mantık çizgisine doğru yol alır. Bu süreçte

öğrencinin çok iyi bilinçlendirilmesi, yapabileceklerinin, kendisi ve toplum adına yapması gerekenlerin, toplumun kendisinden beklentilerinin, devlete karşı görevlerinin ulusal ve küresel bir bilinçle öğretilmesi gerekmektedir.

Üniversite öğrencileri, teşvik edilen ve desteklenen girişimcilik fikrine olumlu bakmakta, fakat belirsizlikler, daha önce yaşanan başarısız tecrübelerin olumsuz yansımaları, geleceğe güvenmeme, siyasal belirsizliklerin girişimcilik sürecine negatif etkileri, maddi yetersizlikler, fikri donanımına sahip olmadıkları düşüncesi, hantal bürokrasi ve daha sayılabilecek bir çok nedenden ötürü girişimcilik serüvenini yaşamaktan çok, sabit gelirli –ki bu sabit gelirin yüksek bir sabit gelir olması istenmektedir- risksiz bir işi tercih etmeye doğru yönelmektedirler. Fakat ülkelerin gelişebilmelerinin, ekonomik gücünü artırabilme, istihdam sağlayabilme, gelir dağılımını düzenleyebilmelerinin yolu da girişimcilikten geçmektedir. Bu yüzden girişimciliğin özendirilmesi, özellikle bizim gibi gelişme yolundaki ülkelerde zorunluluk arz etmektedir. Yeni yüzyılda girişimci ve girişimciliğin önemi, çok daha fazla artacaktır. Bilgi toplumunda, sanayi toplumunun işçi ve işveren şeklindeki ikili yapısının yerini, girişimciler ekibinin alması kuvvetli ihtimal olarak gözükmektedir. Bu açıdan, eğitim sistemimizin de, girişimci yetiştirme konusunu ele alıp değerlendirmesi gerekmektedir

Çalışmamızın anket sonuçlarından elde ettiğimiz bilgiler doğrultusunda, iktisadi ve idari bilimler fakültesi işletme bölümü öğrencilerinin, girişimci olma hevesi güden, aldığı eğitimle girişimci olabileceğini düşünen, çok para kazanmanın yolunun risk almadan geçtiği düşüncesinde olan ve bu yüzden risk almaya ve bağımsız çalışmaya istekli, kendine güveni olan kişiler olarak görüldüğünü söyleyebiliriz. Girişimcilik eğitimi alan işletme bölümü öğrencileri, yeniliklerin peşinde koşarak fırsatları kovalamayı, yapılamayacağı düşünülen işleri yapmanın çok yüksek getiri sağlayacağını bilincinde olarak bu işleri yapmanın yollarını aramayı ve tepki görme ihtimali olsa bile doğru bildiklerini savunmaya devam etmeyi daha çok tercih edecekleri yönünde katılım ifade etmişlerdir. Bu görüşler, girişimci düşünceye sahip kişilerin görüşleridir.

İşletme eğitimi almak için üniversiteye gelen işletme bölümü birinci sınıf öğrencileri ile müfredatında girişimcilik eğitimi bulunmayan fakültenin birinci sınıf öğrencilerinin karşılaştırılmasında, soruların yüksek bir kısmında, işletme bölümü öğrencilerinin birinci sınıf öğrencilerinin, diğer öğrencilerden daha fazla oranda olumsuz girişimci düşüncelere sahip oldukları görülmüştür. İşletme eğitimi almak düşüncesiyle üniversiteye gelen öğrencilerde, çok az dahi olsa diğer öğrencilere oranla girişimci düşünceye sahip olmaları yönündeki beklenti, analizler sonucunda boşa çıkmıştır. Her ne kadar girişimcilik eğitimi almaya başlamamış olsalar da, işletme bölümünü seçmiş olmalarının kendilerine bir girişimci heves kazandırmamış olması enteresan bir sonuçtur.

Girişimcilik eğitimi almayan öğrenciler, kendi işini kurmak ve çok para kazanmak düşüncesine pek sıcak bakmamaktadır. Risk alma ve fırsatları takip etme konusunda biraz daha isteklidirler olsalar da, yeni fikirleri uygulamaya koymak, tepkileri göze alarak yeni şeyler yapmak ve sorumluluk almak fikirlerinden oldukça uzak görünmektedirler. Aldıkları eğitime güvendikleri görülmekle birlikte gelecekte için ne derece etkili olacakları konusunda çekinceleri bulunmaktadır. Son sınıftaki öğrenciler artık kendi eğitim

alanındaki işleri yapmayı istemektedirler. Eğitim gördüğü alanda sevdiği işi yapmanın para kazanmaktan daha önemli olduğu düşüncesindeki son sınıf öğrencilerinin oranı oldukça yüksektir. Düşük riskli işleri istemekte, bunun için sabit geliri ve belirli bir hayat standardını kabullenebilmektedirler. Kamu kuruluşlarına girmek birincil öncelikli hedeftir. Bu mümkün değilse diğer tercihleri gözden geçirmektedirler. Fakat kamu kuruluşu beklentisi, özellikle zorlaştığı günümüzde, bazen bir öğretim dönemi kadar beklemeyi gerektirmektedir. Buna rağmen girişimcilik eğitimi almayan öğrenciler, bu beklemeye kendilerini mecbur hissetmektedirler.

İşletme eğitimi alarak son sınıfa gelmiş öğrenciler, kendi işlerini kurmak ve çok para kazanmak istemektedirler. Bu konuda, girişimcilik eğitimi almayan fakülte mensubu öğrencileri ile aralarında geniş bir görüş farklılığı oluşmaktadır. Bu öğrenciler sevdiği işi yapmayı daha çok istemektedirler, çok para kazanmak arzusunda değildirler. Riski az ve sabit gelirlili işleri tercih etmekte, sonucunu kestiremedikleri ve yeterli maddi kaynağa ve bilgiye sahip olmadan bir işe girmeyi düşünmemektedirler. İşletme bölümü son sınıf öğrencileri ile birinci sınıf öğrencilerinin sorulara verdikleri cevapların istatistiksel karşılaştırmalarında, işletme bölümü son sınıf öğrencilerinin, aldıkları işletme eğitimi sonrasında daha fazla girişimci düşünceye sahip oldukları sonucuna varılmıştır.

Girişimcilik eğitimi almış işletme fakültesi son sınıf öğrencileri ile almamış fakültenin son sınıf öğrencilerinin karşılaştırılmasındaki sonuçlar, girişimcilik eğitimi almış işletme bölümü öğrencilerinin, girişimcilik dersleri almamış öğrencilerden daha fazla girişimci düşünceye sahip olduklarını doğrular.

KAYNAKLAR

- AKYÜZ, Ömür, "Yükseköğretim?", Üniversite ve Toplum Dergisi, Aralık 2003, Cilt 3, S. 4, <http://universite-toplum.org>, (07.02.2009).
- ALEMDAĞ, H., Fonksiyonları Açısından Üniversiteler: K.T.Ü. Örnek Olay, **TODAİE Kamu Yönetimi Lisans Üstü Uzmanlık Programı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara, 1991.
- ATALAY, S., "Türkiye'nin Bologna Rehberi: Bologna Süreci'nin Türkiye'de Uygulanması Projesi 2005-2006", http://www.mu.edu.tr/t/duyuru/2006/10/genel_bilgi.ppt, (17.03.2009).
- Akdeniz Üniversitesi 2007-2012 Stratejik Planı, <http://www.akdeniz.edu.tr/strateji/strateji1.doc>.
- ÇETİN, M., "Bölgesel Kalkınma ve Girişimci Üniversiteler", **Ege Ekonomik Bakış Dergisi**, C. 7, 2007.
- ERDEM, A. Rıza, "Türkiye'de Yükseköğretim ve Değişimi", Üniversite ve Toplum Dergisi, Haziran 2004, <http://universitetoplum.org>, (11.01.2009).
- ERDEM, Ali Rıza, "Türkiye'de Yükseköğretim ve Değişimi", Üniversite ve Toplum Dergisi, C. 4, S. 2, Haziran, 2004, <http://universite-toplum.org>, (27.12.2008).

GÜNAY, D., Üniversitenin Neliği, Akademik Özgürlük ve Üniversite Özerkliği, **1. Uluslararası Yüksek Eğitim Kongresi: 21. Yüzyılda Üniversite**

- Eğitimine Bakış**, İstanbul, 27-29 Mayıs 2004, <http://www.durmusgunay.net>, (09.11.2008).
- GÜRÜZ, K., **Dünyada ve Türkiye’de Yükseköğretim: Tarihçe ve Bugünkü Sevk ve İdare Sistemleri**, ÖSYM Ya., No: 2003-4, Ankara, 2003.
- GÜVEN, İ., “Yeni Gelişmeler Işığında Yüksek Öğretimde Yapısal Dönüşümler”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Y. 2002, C. 35, S. 1-2, <http://www.icfconsulting.com/Markets/CommunityDevelopment/docfiles/role-universities.pdf>.
- KARAOĞLU, B., “Bilimsel Özerkliğin Neresindeyiz?”, **Cumhuriyet Bilim Teknik Dergisi**, Y. 16, S. 786, 13 Nisan 2002.
- KAYA, Y. K., **İnsan Yetiştirme Düzenimiz**, Ankara, 1981.
- KOÇANCI, M., “Türkiye’de İşsizlik ve Üniversite Sorunu”, **Üniversite ve Toplum Dergisi**, C. 2, S. 2, Haziran 2002, <http://universitetoplum.org>, (11.01.2009).
- KÜÇÜK, Eşref, “Roma Hukukunda Augustus Zamanına Kadar Derneklerin Hukuki Durumu”, **Ankara Üniversitesi SBE Doktora Tezi**, Ankara, 2005.
- MERAY, S. L., “Üniversite Kavramları ve Modelleri”, **Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Mart, 1971.
- NOHUTÇU, A., “Bilgi Toplumunda Yükseköğretim Kurumlarının Yeniden Yapılandırılması ve Yönetimi: Başlıca Eğilimler, Gelişmeler ve Bologna Süreci”, **5. Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, Bildiriler**, Kocaeli Üniversitesi Ya., C. 1, Kocaeli, 2006.
- ODABAŞI Yavuz, “Değişimin ve Dönüşümün Aracı Olarak Girişimci Üniversite”, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, Cilt:1, Sayı:1, Haziran 2006.
- ODABAŞI Yavuz, Ferhan ODABAŞI, “Geleceğin Yolunu Arayan Üniversiteler”, **Cumhuriyet Bilim Teknik Dergisi**, Y. 19, S. 972, Ekim, 2005.
- ÖZDEMİR , M.Ç., **Türkiye Üniversiteleri Öğretim Elemanı Araştırması, Türkiye’nin Yükseköğretim Stratejisi**, Yükseköğretim Kurulu Ya., Ankara, 2007.
- ROSAN, R.M., “The Role of Universities Today: Critical Partners in Economic Development and Global Competitiveness”, (07.11.2008),
- SCHULTE, P., “The Entrepreneurial University: A Strategy for Institutional Development”, **Higher Education in Europe**, Vol.29, No:2, 2004.